

OPONENTSKÝ POSUDOK
na inauguračné konanie
doc. Mgr. Martiny Ivanovej, PhD.

Na základe poznania vedeckej produkcie a predložených údajov o pedagogickej činnosti konštatujem, že docentka Martina Ivanová, PhD. spĺňa kritériá na priznanie akademickej hodnosti *profesor*. Systematicky sledujem jej lingvistické výskumy od obhajoby dizertačnej práce až po súčasnosť, takže môžem so znalosťou jej bádateľskej práce potvrdiť, že prešla štandardnou profesijnou cestou, vedúcou od prvotných výskumných krokov talentovanej doktorandky k rozvinutej vedeckej osobnosti, ktorá v odbornej komunite zaujala pozíciu elitných reprezentantov, určujúcich smerovanie v príslušných výskumných oblastiach. Jej meno je už pevne zakotvené v jazykovednom spoločenstve, o čom vypovedá citovanosť jej prác, získalo „profesorský“ rešpekt, v základe čoho je aj školiteľské pôsobenie, ako aj to, čo je zahrnuté do dokladu o vlastnej vedeckej škole, a vzbudzuje zvýšený záujem na vedeckých podujatiach, čo svedčí o tom, že sa od nej očakávajú vystúpenia zásadného významu pre odbor. Môžem zodpovedne vyhlásiť, že docentka M. Ivanová sa odborne vyprofilovala ako lingvistka takej úrovne, ktorá zodpovedá parametrom charakterizujúcim osobnosť univerzitného profesora.

Tematicky, teoreticky i metodologicky vedecká práca inaugurantky je spätá s pracoviskom, na ktorom sa odborne formovala – stvárňovala sa v ohnisku chýrnej prešovskej lingvistiky s čelnými postavami slovenskej jazykovedy –, zveľaďujúco pestuje tradíciu tejto školy a výdatne živí jej vplyv na lingvistické dianie u nás aj za hranicami. Je teda prirodzené, že jej výskumné domény vzišli z centrálnych záujmových sfér tohto pracoviska, ako aj to, že priamo pokračuje vo výskumoch v duchu teoreticko-metodologických východísk tejto školy. Rozvíjanie tradície vlastnej vedeckej školy v jej prípade platí v prísnom zmysle, čo sa rovná udržiavaniu kontinuity poznávania s najvyššími nárokmi. Toto rozvíjanie spočíva v tom, že jednak dotvára, kompletizuje to, čo prezentovali jej učitelia, a jednak navrstvuje na ich výskumné výstupy poznatky, ktoré plynú z využívania toho, čo ponúka aktuálna lingvistika. Jeden z vlajkových predmetov výskumu tejto školy – valencia slovesa – vďaka jej nadväzujúcim skúmaniam je podrobený až perfektnej analýze a interpretácií. Aj jej zásluha je, že máme v istom zmysle skompletizovaný zdroj údajov o valenčnej stránke sloves súčasnej spisovnej slovenčiny, ktorý je využiteľný ako základná znalostná opora pri riešení výskumných problémov spätých so syntaktickým, sémantickým aj pragmatickým aspektom verba. Jej analýzy a interpretácie tohto segmentu jazyka sú založené na širokej materiálnej báze, obopínajú to, čo poskytuje korpus, a tak disponujeme štatisticky dobre podloženým opisom sloves z tohto hľadiska.

V tejto súvislosti vyzdvihujem, že vychádzanie zo širokého empirického základu je silnou stránkou výskumov docentky M. Ivanovej. Sklon opierať sa o čo najrozsiahlejšie skúsenostné dáta sa prejavuje v jej slovníkarsky orientovanej činnosti, ktorou takisto zreteľne prispieva k obohacovaniu znalostného fondu týkajúceho sa súčasného slovenského jazyka. Inaugurantka akoby podčiarkovala, že lingvistika je empirická veda, a teda jej budovanie a rozvíjanie ako vednej disciplíny spočíva na zhromažďovaní údajov o rozličných

prejavovaní jazyka. Čím bohatšia je empirická základňa, tým adekvátnejšie sú jej teórie (aj preto je korpus taký vítaný). O platnosti tejto úmery niet pochýb. Mám však poznámku mienenú ako podnet na zamyslenie (vidí sa mi, že je vhodný na inauguračnom konaní). Naturalizácia (v zmysle „spieť k tomu, že je to prirodzené“) orientácie na čo najširšiu empirickú bázu ako garanciu adekvátnosti teórie vedie k obmedzovaniu sa na induktívny postup pri poznávaní jazyka, ktorý sa vo výskumnej praxi prejavuje tak, že sa prijme istá teória a jej metodológia, z pohľadu ktorej sa zhromažďuje materiál na skúmanie. Materiál sa skúma v rámci jej pojmovej sústavy a výsledkom je, že adekvátnosť teórie sa potvrdí širším empirickým základom alebo sa modifikuje, prípadne sa odhalia jej slabé stránky alebo sa odmietne ako nevhodná. V našom jazykovednom prostredí sa *spravidla* postupuje takto, a to bez toho, aby sa dospelo k novej teórii. Ako keby sme boli odsúdení na *preberanie* teórií. Celkom do úzadia sa dostal deduktívny postup pri poznávaní jazyka, pri ktorom nie je rozhodujúci rozsah empirických dát, ale poznávacia plodnosť východiskovej idey. Z takej idey vychádzajú nové paradigmy. Prečo nie je naše prostredie zdrojom potenciálneho paradigmatického myslenia? Som presvedčený, že napríklad v nadaní a intelektovej kapacite M. Ivanovej taký potenciál je uložený.

Svoj talent a svoju intelektovú kapacitu prejavila aj pri vstupe do sféry kognitívnej lingvistiky. Aj v tejto výskumnej oblasti preukázala svoje základné bádateľské vlastnosti – dôkladne zasvätiť sa do stavu riešenia sledovaného problému, úsilie o najvyššiu možnú precíznosť a práca s optimálnym objemom dokladov –, ktoré plodne uplatnila pri kognitívno-lingvistickej interpretácii slovenského jazykového materiálu. Významne tým prispela aj k upevňovaniu miesta tejto lingvistickej odnože v slovenskom jazykovednom priestore a navodila perspektívnu stimulačnú atmosféru, ktorá nezostáva bez ozveny. Hoci z môjho pohľadu ide skôr o kvázikognitívnu lingvistiku (nemám na mysli to, čo robí inaugurantka, ale to, na čo nadväzuje) – ako pravá kognitívna lingvistika sa mi javí tá, ktorá vychádza predovšetkým z perspektív psycholingvistických, neurolingvistických a komputačnolingvistických výskumov –, neuberá to na prínosnosti jej príspevkov. Ani na tomto mieste sa nezdriam poznámky, opäť mienenej ako podnet na reflexiu, ktorú avizuje atribút *kvázikognitívny*. Sám som prívržencom (kvázi)kognitívnej lingvistiky, ale mám pri tom znepokojujúci pocit, že prístup k jazyku v jej duchu lingvistiku posúva k intelektuálnej hre, konverzácii. Tento prístup je v podstate založený na navodzovaní analógie medzi jazykovými štruktúrami a štruktúrami, ktoré svojou invenciou objavuje bádateľ a ktoré sa mu javia ako vysvetľujúce, prisudzujúc im status kognitívnej reálnosti („táto analógia je reálnym momentom v kognícii nositeľov jazyka“). Môžeme očakávať, že niekto príde s novou invenciou, objaví inú analógiu, ďalší s iným atď., takže sme svedkami nezáväznej intelektuálnej debaty, diskusie, polemiky. Dôrazne „sa hlási o slovo“ starý problém: hodnota interpretačnej metodológie v duchovných vedách.

Citeľným vkladom do jazykovedného fondu je aj opis a výklad modality, ktorú inaugurantka rozpracovala tak, že toto funkčno-sémantické pole je aj v slovenčine zmapované na úrovni súčasného stavu poznania. Zvlášť oceňujem jej prínos k ozrejmovaniu kategórie evidenciality a k sedimentácii tohto konceptu v slovenskej gramatike. Nesporne prínosné sú aj jej práce týkajúce sa morfematiky, slovotvorby aj lexikografie, ktorými len potvrdzuje svoju vedeckometodickú pripravenosť na výskumy s orientáciou na kvantitatívne údaje s objavovaním ich zmyslu.

Pri celkovom pohľade na vedeckú aj pedagogickú prácu docentky Ivanovej sa vynímajú tieto charakteristické črty:

- jej výskumné výstupy sú lokalizovateľné v ohniskách aktuálnej lingvistiky;
- ohlasy na jej vedecké práce svedčia o ich hodnotnej obsažnosti a kvalite;
- výsledky jej bádania sa pretavili aj do didaktiky a pedagogickej praxe;
- spôsobom svojej vedeckej a pedagogickej práce získala svojich nasledovníkov;
- lingvistická komunita ju akceptuje ako vedecko-pedagogickú osobnosť profesorskej úrovne.

Privítal by som, keby túto charakteristiku inaugurantka obohatila explicitným prejavom svojej filozofie, ktorá je jej fundamentálnym vodidlom pri prístupe k prirodzenému jazyku.

Odporúčam, aby doc. M. Ivanovej, PhD. po úspešnom inauguračnom konaní a po splnení všetkých vysokoškolskou legislatívou predpísaných podmienok **bol udelený akademický titul profesor** v odbore habilitačného konania a inauguračného konania **slovenský jazyk a literatúra**.

V Bratislave 14. februára 2020

Prof. PhDr. Juraj Dolník, DrSc.

